

SOSKI TEODNIK

Leto II. Štev. 26.

Celoletna naročnina	175 Lir
Polletna	90 "
Posamezna številka	4 "
Za Jugoslavijo	2 Din

Gorica, sobota 29. junija 1946

„OF - v delavnico sem tvojo zrl...“

Pod tem naslovom v »Slovenskem Primorcu« se dr. Sfiligoj brani in napada. Njegovega delovanja in trpljenja za slovenski narod mu ne odreka nihče. Ravno zato — deloval je tudi v OF — se nam čudno zdi, da prinaša svoje pritožbe v taki obliki v »Slovenskem Primorcu«, čigar večina sodelavcev je bila med borbo proti OF. Hote ali nehoti (učinek je isti) pomaga s tem razbijati enotnost primorskega ljudstva, in to v času, ko se odloča usoda tudi njemu tako dragega naroda. Živimo še vedno v hudi borbi za svobodo in pripadnost Julijske krajine k Jugoslaviji. Kakor se je borila OF in zlasti organizatorica K.P. brez oklevanja v vojni, tako se bori kot SIAU tudi danes. Nobena sila ne more razdvojiti te silne ljudske organizacije. Ker se združilo v tej organizaciji vse naše ljudstvo, bi se morali pridružiti vsi demokrati in se podrediti kot manjšina večini. Ako je kdo zastal in ni mogel vsled nerazumevanja držati koračka z zgodovinskim razvojem, bi vsaj ne smel pomagati nasprotnikom priključitve v njihovi nameri razkrojiti naše ljudstvo in ga deliti v razne stranke. Razbijati našo enotnost, ustvarjati razne tabore, uvajati prepir v sam

narod, v času ko gre za naš obstanek, ko gre za našo osvoboditev se pravi, postavljati se proti volji ljudstva. Zatrejti je treba tudi osebne interese in če treba žrtvovati tudi samega sebe.

Očitati nekomu mobilizacijo ali celo smrt mobiliziranih še danes, ko se je pokazala politika čakanja skozi in skozi zgrešena, se nam zdi neresno. Če bi ne bilo naših junaških borcev, bi se niti ne govorilo o pripadnosti naše zemlje k Jugoslaviji.

In naša oblast? Kdor ji jemlje ugled, četudi posredno, mora naložiti na odločen odpor nosilca te oblasti, to je vsega ljudstva (vzrok spora in Brdih). Preko ljudske oblasti ni poti. Dr. Sfiligoj dobro ve, da mu je bila dana prilika za delovanje med ljudstvom in za delo tudi zase. Ponužbo je odklonil. Kljub temu, da je imel možnost izogniti se začasnim krajevnim nesporazumljenjam. Vemo, da v preteklosti ni iskal pomoči pri sovražniku našega naroda. Sedaj pa si išče pravice in zaščite pri tujcu.

Razvoj dogodkov gre svojo zakonito pot. Kdor zaostane ali se skuša upirati pride nujno v naprotje z novim od njega neodvisno nastalim položajem.

dr. Lambert Mermolja.

Organizacijsko poročilo in kmečki sindikati

Tov. Batti je predložil zbranim tovarišem prizadevanja tovarniških delavcev, ki so ustvarili organizativno obliko odprtega gibanja proti nacifašizmu ter takoj po zlomu istega so bili ravno delavci večjih podjetij, ki so pristopili kot prvi k ustanovitvi E.S. Delavci E.S. niso zapeljali obljube in načrti žoltih, t. j. Julijskih sindikatov, ki so hoteli na vse mogoče prikriti načine oslabiliti našo organizacijo, temveč ostali so zvesti svojim načrtom in delavstvo je videlo v E.S. prave zagovornike pravic delovnega ljudstva. Julijski sindikati, ki so postali odvisni od svojih ustanoviteljev - gospodarjev pa ne morejo braniti interesov delovnega ljudstva na tak način kot E.S., kajti edino naša organizacija lahko neposredno postopa pri odgovornih ustanovah z uspehom. Hočemo biti pripravljeni za bližnjo bodočnost, ko bo rešen problem naše pripadnosti in to po volji in želji našega zavednega delovnega ljudstva.

Viharno odobravanje delegatov je sprejelo poročilo na znanje nakar je tov. Sfiligoj iz Krmina podal referat o kmečkih sindikatih: »Tako po osvoboditvi Julijske krajine od strani JA se je uspešno udejstvovalo sindikalno gibanje tudi na kmetih. V septembru lanskega leta je bil sklenjen mezni sporazum za kmečke dninarje ter se je za to kategorijo položaj vedno izboljševal. Pri našem uradu smo ustanovili pravni odsek, ki je na razpolago našim članom za vsa pravna opravila, posebno pa za njih pravno zaščito pred sodnijo. Imamo Okrožni odbor E.S., kmetov, ki ima nalog, da se še bolj podrobno peča z vsemi perečimi vprašanji, ki se tičejo našega kmeta. Po dolgem pričakovanju je ZVU nekaj odločila v zadevo kolonskega pakta in najmnj. Za enkrat so bile preklicane vse zemljiške odpovedi, slovesa, do 6 mesecev po končani vojni. Tako lahko kmetje delajo v miru vsaj za letos. To je bila zmaga delavskih sil, zmaga in zasluga kmetov, ki so na masovnih sestankih z resolucijami in potem našega demokratičnega tiska vedno in vedno naglašali pravično borbo našega kmeta. Ker so veleposestniki sklicujejo na pravno postopanje bivše fašistične zakonodaje in slično so briški koloni sklenili, da bodo dali gospodarjem samo 25% pridelkov, ostalih 25% pa bodo stavili na stran v skladišče, dokler ne bodo gospodarji prisiljeni se pogajati in medsebojno urediti spor.

Ogromna večina delavskega ljudstva vključena v E.S. in izven njih je večkrat in večkrat odločno zahtevala, da se mu vrne ljudska oblast, pravica samoodločbe ter upošteva želja in volja delavskih množic, ki je izšla zmagoslavno iz osvobodilne vojne in ki zahteva, da se Primorska s Trstom vred priključi k FLR!«

Zborovalci so sprejeli poročilo z dolgotrajnim odobravanjem na znanje, nakar se je razvila živahna diskusija. Tov. Pegu in tov. Furlan od SAFOG sta želela pojasniti o letnih dopustih. Tov. Batti, tajnik jima odgovorja, da bo to vprašanje rešeno v pokrajinskem merilu in je upanje, da se bo razlika med uradnim delavstvom in delavstvom v zadevi dopustov obravnavala na prihodnjem pokrajinskem kongresu.

Zastopnik sindikalnega tiska, tov. Zabrič je kritiziral, da se premalo upošteva važnost časa pisja glede sindikalnega vprašanja. V zadevi ustanovitve sindikalnih tečajev in šol se mu zdi uместno, da bi se člani in vse delovne množice bolj zanimale za naše sindikalno časopisje, kot so »Delavska enotnost«, in »Unità operaia«. V teh listih dobijo delavci vse potrebno, tako, da so jim tile naši sindikalni listi res pravi aktivisti. To naše časopisje vas bo vedno seznanjalo z vsemi aktualnimi vprašanji sindikalnega gibanja. Nadalje je potrebno, da delavci tudi sami pišejo in nas seznanijo z vsemi vprašanji, ki se nas tičejo. Pred kratkim je bila izdana važna in zanimiva brošura »Enotnost«, v kratkem bomo izdali »Zgodovinski razvoj delavskega gibanja«.

Poročila mestnega odbora E.S. so bila nato soglasno odobrena.

Tovariš Marino Solieri je prinesel pozdrave pokrajinskega odbora Zveze Enotnih sindikatov goriškim zborovalcem, ki zastopajo svoje okraje in kraje na letni skupščini E.S. za goriško okrožje. V daljšem govoru je prikazal težnje delovnega ljudstva ter njih borbo za pravično ureditev vseh sindikalnih vprašanj.

Ko je verifikacijska komisija pregledala pooblastila delegatov so sledile volitve novega mestnega odbora. Izvoljenih je bilo 11 članov in v nadzorni odbor 5 članov. Posebej je še bito sklenjeno, da volijo okrajni vsak po dva člana v okrožni odbor. Novemu okrožnemu odboru je bila dana pravica, da lahko izvoli in izbere delegate za Pokrajinski kongres.

Z burnim poskanjem so bile sprejete brzozjavne resolucije, ki jih je kongres naslovil na štiri zunanje ministre v Parizu ter na Svetovni sindikalni kongres, ki zboruje v Moskvi.

Maršal Tito o Trstu in Julijski krajini

Na vprašanje ravnatelja agencije »Tanjug«, kaj misli maršal Tito o poteku pariške konference, o vprašanju Trsta in Julijske krajine, kakor tudi o stališču italijanske vlade, da ne bo podpisala mirovne pogodbe, če ta ne bo dovoljna za Italijo, je dobil sledeči odgovor:

»Narodi Jugoslavije morajo res z ogorčenjem ugotoviti, da pri predstavnikih zapadnih in v vojni zavezniških velesil obstoja popolno nerazumevanje za pravične zahteve Jugoslavije za ogromne žrtve in prispevek Jugoslavije v vojni.

O izjavi De Gasperija menim, da je ta rezultat pomanjkanja vsake zavesti odgovornosti in logike. Nima nobene pravice, da daje take izjave predstavnik napadalne in premagane sile. Do takih izjav bi imeli pravico samo tisti, ki so bili žrtve napada in zmagovalci in med njimi ima Jugoslavija v vsakem primeru čno od prvih mest.

Če Italije ne bi vzpodbujale k

takim izzivalnim in nesmiselnim izjavam nekatere članice Združenih narodov, si De Gasperi ne bi dovolil kaj takega.

To velja v polni meri predvsem za Julijsko krajino in Trst in niti najmanj ni treba misliti, da bi jugoslovanska vlada mogla podpisati karkoli, kar bi okrnilo interese jugoslovanskih narodov. To so kraji, ki so bili v preteklosti na nepravičen način odvzeti Jugoslaviji in predani Italiji. To je nesporno zgodovinsko dejstvo. Narodi Jugoslavije se nikdar ne bodo mogli sporazumeti z drugo rešitvijo kot z vrnitvijo teh krajev v sklop njihove države FLRJ. Ponavljam, da ne bomo soglašali niti s kako kompromisno rešitvijo, ki bi bila prav tako v škodo Jugoslavije. Moglo bi biti govora samo o tem, kako bo končno veljavno rešen položaj Trsta, a pri tem ne more biti govora o tem, da bi se Jugoslavija odrekla svojim suverenim pravicam v upravi tega mesta.

I. kongres Enotnih sindikatov goriškega okrožja

V nedeljo, 23. junija se je sestel v Ljudskem domu v Gorici I. kongres Enotnih Sindikatov za Goriško. Navzočih je bilo okrog 250 delegatov iz celega okrožja. Opaziti je bilo tovariše iz Soške doline kakor tudi iz Vipavske, Krasa, Brd in Furlanije. Poleg zastopnikov »SAFOG-a«, predilnice in goriških delavnic, tiskarjev, trgovskih pomočnikov itd. smo opazili zastopnike velike in male industrije ter obrti in kmetijstva: najemnikov in kolonov iz Brd, Furlanije in drugih krajev.

Delavski zastopniki vseh vrst so bili zraven. Videli si tovarniškega delavca, ki se je pogovarjal z uradnikom in kmetom, vsak s svojim pooblastilom zavečajoč se odgovornosti, da predstavljajo gotovo število tovarišev. Slovenci in Italijani, enotni kot vedno in povsod so pazljivo poslušali izvajanja poročevalcev, prednašali so svoje težnje in potrebe, tako da je bil splošen vtis, ki smo ga odnesli s tega prvega kongresa E.S. res najboljši.

Predsednik mestnega odbora E.S. tov. Batti je otvoril zborovanje, pozdravil vse navzoče delegate, zastopnike okrožnega komiteta, UAIS-a in drugih. Povdaril je važnosti E.S. ter prikazal njih delovanje v času od 1. junija 1945 do 31. maja 1946. »Enotni Sindikati so dobili svojstveno lice, je nadaljeval tov. Batti, ki jim je dalo možnost in pogoje, da so lahko zajeli velike množice antifašističnih delavcev tovarni in dežele. E.S. so zvesto tolmačili čustva naših delovnih množic, združili so v enotno zvezo najbolj zavedno slovensko in italijansko delavstvo ter tako preoblikovali to silo v močno in učinkovito sredstvo v obrambo pravic in zahte delavskega razreda Julijske krajine. Naše smo-

trno sindikalno gibanje pa ni dalo miru našim nasprotnikom, ki so hoteli na vsak način zajeziti to naše čvrsto proletarsko antifašistično delo ter so s pomočjo kapitalizma ustvarili protiutež z osnovanjem Julijskih sindikatov. E.S. pa niso utrpeli posebne škode, kajti zavedno in politično zrelo delavstvo ima lahko samo v naši organizaciji pravo in pošteno zaslabo, pobratenje delavstva in razredno borbo. Tako smo imeli od 1. januarja do 31. maja t. l. povišek na novih članih za 47%.

Če zremo nazaj na uspešno delo E.S. v preteklem letu si moramo biti v svesti, da ni to zasluga Mestnega odbora E.S. in njegovih voditeljev temveč izključno zasluga organiziranih delavcev, ki so s svojo borbenostjo dokazali delodajalcu, da so E.S. soliden in strnjen blok sil, s katerim bodo morali vedno računati. Pa ne samo na gospodarskem polju, temveč tudi na socialnem in političnem oziru so E.S. se vedno odzvali klicu solidarnosti ter ob praznovanju »Festivala dela« ter 1. maja so delovne množice Italijanov in Slovencev povezani z delavci z dežele mogočno pokazali, da so prežeti z edino željo, da se preneha s kapitalističnim izkoriščanjem in da hočejo ponovno priboritev ljudske oblasti.

V sledeči diskusiji se oglasil tov. Giorgio Furlan iz Graške, ki je prikazal stanje njegovega okraja. Predlaga potrebo sindikalnih tečajev, kateri bi dvignili med članstvom važnost sindikalnega gibanja. Čeravno se solidarnost in razumevanje med industrijskim delavstvom in kmeti ter obratno šele poraja, moramo kljub temu že beležiti lepe uspehe ter upamo, da bo ta povezanost med obema najvažnejšima slojima vedno boljša.

Pogovor s tajnikom SIAU

Neozdržno stanje - Poslušajte voljo ljudstva!

Ker se je položaj na Goriškem v drugi polovici tega meseca precej zaostril in so v zvezi s tem reakcionarni elementi razširjali vznemirljive vesti brez vsake podlage, z druge strani pa se je tudi zaostril odnos zavezniške vojaške uprave do protifašističnih in ljudskih organizacij, kot na pr. preiskave, odklanjanja dovoljenj za predavanja, prireditve, društvene sestanke, sindikalna zborovanja in tudi aretacije, smo se vsled tega obrnili do tajnika okrožnega SIAU za Goriško, tov. Julija Beltrama, da nam poda svoje mnenje. Na naše vprašanje, kje tiči pravi vzrok tega nastalega napetega stanja, nam je odgovoril:

»Mislim da ima prav 80 letni Anton Gregorič iz Vogrskega, ki mi je dejal: »Kdaj bomo na naši zemlji sami gospodarji? Mar res, da smo mi Slovenci manjvredni ljudje? Pod Avstrijo so nas ko-

mandirali Nemci, potem so prišli Italijani, sedaj so tu Anglo-Američani. Trije različni gospodarji, toda vsi so si edini v tem, da ne dajo našem narodu istih pravic kot drugim. Ta pristanost nas žali, naučila nas je sovražititi Nemce kot gospodarje, Italijane kot gospodarje in postavlja nas v položaj, da naše zavezništvo, skovano v borbi proti nasilju in fašizmu, stavimo pred veliko preizkušnjo. — Tako je pripovedoval 80 letni Anton Gregorič in zaključil: »Bral sem med drugim, da so aretirali tega in onega, da padajo antifašisti po tržaških ulicah, pretepajo naše ljudi ter vem, da so v naši vasi do sedaj aretirali 9 ljudi za prazen nič. V zaporu so bili tudi mesec dni in nazadnje oproščeni, ker se je izkazala njihova nedolžnost. Star sem, toda boli me spoznanje, da smo kot Slovenci povsod in od vseh tako zapostavljeni. Kdaj bo konec tega?«

»To je primer, ki ga lahko posplošimo. Torej, vzrok napetega stanja je treba iskati v pristranosti ZVU, v zapostavljanju Slovencev, v zaščiti fašističnih elementov, v oproščanju kolaboracionistov kot se je to dogodilo zadnji čas ko je poslovalo v Gorici Izredno porotno sodišče iz Trsta. Nadalje pada tudi v oči, da se ZVU premalo briga za zboljšanje gospodarskega položaja brezposelnih delavcev, za podporo industrijske obnove. To bi bili po mojem mišljenju glavni vzroki, ki so dovedli do tega napetega stanja.«

Na naše drugo vprašanje, če se lahko poveže to stanje s sestankom v Parizu in z rešitvijo vprašanja Julijske krajine, nam je odgovoril:

»Prebivalstvo Goriške se živo zanima za vprašanje državne pripadnosti svoje dežele. Da pa se tako živo zanima, to je posledica stoletnega zatiranja in izkušenj, ki jih je preživelo ves čas, ko so gospodarili tuji nad to deželo. Nasilje pa je doseglo svoj višek

v zadnjih desetletjih, ko je gospodaril italijanski fašizem. Izkušnje so pa tudi prekalile in skovale enotno voljo primorskega ljudstva, napravile so ga odločnega in samozavestnega v borbi za narodno svobodo.

ZVU je imela tudi možnost, da to ugotovi prvi dan svojega prihoda med nas. Njeno postopanje z ljudstvom, z ljudskimi ustanovami in organizacijami ter s predstavniki govorno kaže, da ZVU ni spoznala, ali točneje povedano ni hotela priznati dejanskega stanja niti po enem letu bivanja med nami. Zdi se nam, da ZVU bolj upošteva klevete in tendenciozne izjave onih, ki imajo interes na tem, da se ovira razvoj demokratičnih ljudskih sil ter da se prezirajo nasveti in pritožbe, ki prihajajo s strani večine prebivalstva. Tudi če ne bi analizirali teh vzrokov, je jasno, da je za red, za osebno varnost prebivalstva, za gospodarsko stanje in za zagotovitev demokratičnih svoboščin odgovorna uprava.

Zvesti načelom borbe proti fašizmu - Samozavest množic

Poudarjam, da klevete, laži, napadi in vse to je tesno povezano s stanjem ki je nastalo vsled težkoč, ki so se pojavile pri reševanju državne pripadnosti naše dežele. Vendar pa to vprašanje ne bi predstavljalo nobenih zapletljivih, ako bi se upoštevala volja ogromne večine prebivalstva. Te težave obenem pa stopnjujejo zainteresiranost ljudstva, stopnjujejo njegovo odločnost, da na vsak način doseže svoje pravice. ZVU je v takih razmerah stavljena pred izbiro: podpirati ali vsaj ne ovirati svobodo tem naporom, da s tem dokaže zvestobo načelom borbe proti fašizmu in atlantske listine. Nasprotno ravnanje pa pomeni zatajiti ta načela in ovirati svobodno izražanje ljudske volje. Dogodki v Trstu, številne aretacije in odnos do prebivalcev tega ozemlja sploh kažejo, da je ZVU zbrala drugo pot. In to pot naše ljudstvo obsoja.

Na vprašanje, kakšne namene ima ta živčna vojna, nam je de-

jal: »da je ona eden izmed načinov, s katerim se skuša vplivati na samozavest protifašističnega ljudstva, na razvoj in izid borbe Primorcev za priključitev k FLR. Z istim orožjem, ki je bilo skovano za borbo proti fašizmu, ki je bilo proslavljeno v tej skupni borbi, se danes skuša plašiti najbolj zveste in pogumne zaveznike, to je naše ljudstvo, da bi pozabilo in zavrglo svoje cilje, ki še niso doseženi. Iz tega lahko zaključimo, da nas hočejo prestrašiti pred novimi vojnimi grozotami in da bi pred tem strahom pozabili na naše pravične zahteve in sprejeli kakršno koli drugo kompromisno rešitev za manjše zlo, češ da je to potrebno »za ohranitev« miru.

Vendar pa pravilno razumevanje teh poizkusov pa tudi dokazuje, da je naše ljudstvo politično zrelo in zaradi tega tudi ne bo odstopilo od svojega programa in ciljev ter da se ne bo dalo vplivati od te živčne vojne, ki ima svoj preračunan namen.

še s strani javnega uslužbenca? Ali ni to izrabljanje vzgojnega poklica in kaj je on pravzaprav hotel doseči s tem, da je tako neusmiljeno pretepal to malo deklico? Smatramo, da je dolžnost civilne policije, da ona ki je poklicana za vzdrževanje reda in zaščite prebivalstva, posebno pa otrok, napravi potrebne korake, ne pa da se starši puščajo vplivati od inkvizitorja z ustrahovalnimi pismi, kot je ono, ki ga je kaplan Felc poslal družini Goljevšček v Ajbo, ki ga v celoti pričbuje.

Cinizem kaplana Felca

Čenjeni starši Brune Goljevšček — Ajba

Poslušujem se pisma, ker Vam pisano veliko bolj mirno povem in tudi bolj jasno, kakor če bi govoril. Vi ste se zatekli h krajevnim civilnim oblastem proti meni, ker ste mnenja, da bi jaz po civilnih postavah zapadel. Niste pa imeli namena dajati stvari naprej (na sodnijo), vprašali ste le neko zadoščenje. Toda agent policije Vam je odgovoril, da oni sami nimajo oblasti zahtevati od ene stranke, da da drugi zadoščenje: to oblast ima samo sodnija. Torej če hočete, Vam je dejal, se obrnite na sodnijo. Kaj pa sedaj mislite? Morda vas mika, da bi vložili tožbo, morda ste jo že, ne vem, zato ne bom ničesar trdil. Če je še niste Vam povem tole: Zastran mene jo lahko vložite. Samo to Vam rečem, dobro premislite, ali je za storiti ta korak ali ne. To Vam pa rečem ne kakor, da se bojim, ampak iz dobrohotnosti do Vas, ker Vaš uspeh ni tako gotov, kakor se Vam dozdeva. Vi ste le sem ter tja včasih slišali približno kako se glasijo državne postave, ki so tukaj v veljavi. Jaz pa jih imam v roki: ravno tisti zakonik, ki ga je imel v roki načelnik policije, ga imam tudi jaz na moji mizi. Tako da lahko vsak trenutek znova kontroliram, kaj je notri pisano in kaj ni. A poleg tega zgolj civilnega zakona je še en drugi, mešan, to je konkordat državni l. 1929 med italijansko državo in cerkvijo, ki urejuje njihove skupne zadeve. Ta konkordat je še vedno v veljavi in je za državo enako obvezen, kakor zgolj civilna postava izpod 8. septembra 1943, izvemši tiste, ki so fašističnega kova. In kako se glasi prvi člen tega konkordata? Takole: italijanska država priznava na svojem ozemlju Katoliški cerkvi svobodo, ki ji je potrebna za izvrševanje njenega poslanstva. S temi besedami država se obvezuje priznati tudi navodila, ki jih je dal Papež Pij XI. o okrožnici o krščanski vzgoji, dne 31. decembra 1929. In kaj pravi Papež Pij v tej okrožnici? Pravi, da je prva ki ima pravico vzgajati katoliška cerkev. Tudi starši so dolžni, ne kakor hočejo sami, ampak le po navodilih cerkve. In sedaj čujte nekaj besed prav iz omenjene okrožnice.

»...sv. cerkev je popolnoma neodvisna od katerikoli zemeljske oblasti v početku in izvrševanju svoje vzgojne naloge, ne samo glede na cilj ampak tudi glede na sredstva, ki se ji zdijo potrebne ali koristna za doseg tega cilja. Država se je prvim členom konkordata obvezala priznati in upoštevati ta papeževa navodila... tudi glede vzgojnih sredstev.

Katera vzgojna sredstva so potrebna ali tudi le koristna pa papež ne govori podrobno v tej okrožnici, pač pa o tem na dolgo in široko razpravljajo visoki cerkveni učenci, ki se ozirajo na sv. pismo, ki na več krajih priporoča tudi šibo. Torej, ali more meni civilna postava prepovedati, da bi sledil navodilom cerkve glede vzgojnih sredstev? Ali me more civilna oblast klicati za to

na odgovor? Že zgolj civilni zakonik udarec ne prepoveduje popolnoma. Načelnik policije se je na ta hip zagledal v tisti člen postave, ki določa kazni za vsakega, kdor bo koga udaril. A jaz sem ga takoj opomnil, da pod ta člen nikakor ne morejo spadati tudi tisti, katerih poklic je vzgo-

me ne bi bilo nobene težave. Kaj pa šele, če bi jaz na razpravi opozoril tudi na prvi člen konkordata, s katerim država priznava cerkvi popolno neodvisnost v vzgajanju in tudi v vzgojnih sredstvih. In jaz bi vse to tudi storil v svojo obrambo. Če bi me imeli namen tožiti vse to dobro pre-

Iz serije: „Narod naš dokazuje hrani“.

(Na pročelje goriške nadškofije je fašistična svojati pred petindvajsetimi leti zapisala: „Smrt - Sedeju - prascu!“)

ja otrok. Spomnil sem ga na en drugi člen, ki je tudi v civilnem zakoniku, ki pa velja prav za vzgojitelje; ta pa določa kazni le tedaj, ako je vzgojitelj zlorabil vzgojna sredstva, tako da je posledica te zlorabe, kaka bolezen na telesu ali na umu gojenca. Jasno je, da sem jaz zapopaden v tem členu in v prejšnjim. Če bi me torej sodili, bi me na podlagi tega člena in zdi se, da bi se jaz prav lahko izmazal, saj iz mojega dejanja ni sledila nobena bolezen ne na telesu in ne na umu Vaše Brune. Od znakov, ki se ji poznajo na koži se ni bati ničesar. Taki znaki se vedno pokažejo. Seveda Vi pravite: bi že videl ko bi bil z Vami kdo tako napravil!... Ko bi Vi vedeli kolikrat sem jaz to doživel, ko sem bil otrok in še v veliko večji meri! No, pa zastran tega sem vseeno postal kaplan! Torej ni tako huda reč. In tudi Vaša Bruna bo zastran tega lahko postala še kraljica!

Pa vrtno se k postavam. Ze na podlagi civilnega zakona za-

mislite in vprašajte se: Ali bomo imeli uspeh, ali pa bo morda vse delo zastoj. Jaz sem imel z Vašo Bruno najboljši namen. Če sem ji naročil molčati, to pa ni bilo, kakor da bi se Vas bal. (saj sprva sem ji rekel, da edino starešem lahko pove) a potem sem dalje razmišljal: toda ali bodo starši moje delo podprli? Torej je bolje, da ne vedo. In tako se je zgodilo. Ali ne veste, da so vsi vzgojitelji edini v tem, da vpričo otroka se ne sme nikoli najmanj obsojati ravnanje njegovega predstojnika, tudi če bi bil ta res pogrešil. Vpričo otroka se mora predstojnikovo ravnanje stoddostno odobravati. Vsa pogajanja med starši in učiteljem se morajo, ako so potrebna, izvršiti tako tajno, da otrok o njih ničesar ne sluti. Sicer se izvrši tako veliko napako, da jo bo težko še kdaj popraviti.

Oprostite, da sem Vas toliko zamudil s tem pismom!

S spoštovanjem

France Felc - kaplan.

VZGOJNE METODE KAPLANA FELCA

Že večkrat je napredni tisk pisal o kaplanu Felcu iz Kanala, o njegovem nekorektnem obnašanju napram znanim partizanskim družinam; nikoli ni tajil, da je odkrit pripadnik domobranstva, ker je to celo sam izjavil delegaciji, ki se je svoj čas podala k g. dekanu iz Kanala, da protestira proti delovanju in postopanju kaplana Felca. Dogodil se je nov slučaj, proti kateremu je vse kanalsko ljudstvo ogorčeno in obsoja ta nezakoniti postopek, ki ga je izvršil kaplan v svojem zasebnem stanovanju v kaplaniji nad 10 letnim otrokom, Bruno Goljevšček, dne 11. junija t. l. — Do incidenta je prišlo takole: Bruna Goljevšček iz Ajbe pri Kanalu št. 10 se je pri spovednici s svojim sosedom istih let nekaj prerekla, ker ji je prevzel prostor. Dva dni za tem ji je kaplan Felc pri verouku dejal, naj se zgleda po končani šoli v kavtarniji, kar je ona tudi storila. Ko je desetletna deklica prišla v njegovo zasebno stanovanje, je Felc zaprl okna in jo začel neusmiljeno pretepati s palico. Deklica je jokala, dejal ji je, naj si obriše solze in da ne sme nikomur o tem pretepu povedati, niti svojim staršem. In res, otrok se je tega držal, dokler ji ni sama mati, Marija Goljevšček, zapazila na telesu, da je polna črnih sledov. Nakar jo je mama ostro preejala in energično zahtevala, da ji pove, kdo jo je pretepal. Jokaje je deklica šele tedaj povedala ves dogodek. Čim smo zvedeli za ta

dogodek, smo se v nedeljo zglasili pri Goljevščekovi družini v Ajbi in poizvedovali podrobnosti. Družina je siromašna, več otrok je sedelo v skromni kuhinji in gospodinja nam je pripovedovala o celem dogodku. Na vprašanje, kaj so ukrenili proti takemu nezakonitemu postopanju kaplana Felca, nam je dejala, da je njen mož z deklico šel na policijo. Policija je poklicala na odgovor samega kaplana. Pokazali so mu črne sledove pretepanja, ki jih še sedaj nosi otrok. Izgovor Felca pa je bil, da ga za to ne morejo zapreti, ker je otroka pretepal po doljnem delu telesa. Dejaj je med drugim tudi to, če mu mislijo starši vložiti tožbo, naj jo le, če hočejo, naj mu pa odpustijo. Izgovarjal se je pa tudi tako naivno, da po italijanskem cerkvenem zakonu kot vzgojitelj ima pravico prejeti tudi za šibo in otroke strahovati. Za vse to mu dajejo pooblastilo — kot je razvidno iz njegovega pisma, ki ga je naslovil staršem Goljevšček — italijanski zakonik izpred 8. septembra 1943. in okrožnica papeža Pija XI. z dne 31. decembra 1929. leta.

Čudno se nam zdi, da načelnik civilne policije v Kanalu ni na pravilni prijavo o celem dogodku na sodišče, kajti otroka kaznovati na zasebnem stanovanju in ga pretepati tako, da še danes nosi sledove nasilja, ali ni to kršitev osnovnih zakonov napram osebam, ki niso v stanju se same braniti? Ali ni to nasilje in to

IZOBČENI?

Kaj je moralo tako razsrditi goriškega škofa Margottija, da je na Rešnjevo udaril v stolni cerkvi v Gorici po ljudskem časopisu Julijske krajine?

Kakor znano je Margotti izobčil iz nedrj katoliške cerkve voditelje, urednike, sotrudnike in simpatizerje »Primorskega dnevnik«, »Soškega tednika«, »Il Lavoratore« in »Fronte Unico«. Povod za to so mu navidezno dali dogodki v Solkanu, kjer ga ljudstvo ne mara.

Škof Margotti bi moral že vedeti za svojo »anomalijo«. Zavzel je mesto kneznadškola v Gorici kot nevreden naslednik goriškega vladike, našega nepozabnega Franciška Sedeja ki je izšel iz ljudstva.

Prišlo je do padca fašizma in spričo raznarodovalne politike, ki jo je fašistom naklonjeni škof uganjal na slovenskih tleh, bi bilo umestno, da bi se tudi on umaknil in odstopil mesto drugemu cerkvenemu dostojanstveniku, takemu, ki se ni kompromitiral s fašizmom in ki ni sokriv preganjanja Slovencev.

Pred letom se je mudil sicer nekaj časa v Vidmu in ko se je nato vrnil v Gorico se je zdelo, da je sprevidel — kajti kakor je pisano zagotovil msgr.-ju Valentinčiču je izgledalo, da bo ostal na svojem položaju le še začasno, da uredi svoje stvari.

Od tedaj je preteklo leto dni

in sedaj si je Margotti zamislil spiritualni teror, s katerim naj bi krotil slovensko ljudstvo.

Kako naj si drugače tolmačimo njegov inkvizitorski dekret, s katerim se je drznil izobčiti iz katoliške cerkve vse vernike — somišljenike slovenskih in italijanskih ljudskih časnikov, ki izhajajo na področju cone A v Julijski krajini.

Seveda je s tem goriški škof hotel zadati hud udarec ljudskemu tisku, ki prihaja v mesta, trge in vasi širom Primorske in ki ga čita za domačim ognjiščem sleherni slovenska družina. Istočasno pa je hotel pokazati svojo največjo naklonjenost in dopadenje nad reakcionarnimi protiljudskimi listi. Tu v Gorici pride v prvi vrsti v poštev »Slovenski Primorec« kot vredni naslednik »Goriškega lista«.

Ze dejstvo samo, da se je Margotti poslužil kazni izobčenja, ki je najostrejša kazni — katero uporablja cerkev le v izrednih slučajih — je nov dokaz, da se ne ustavi niti pred še tako ekstremnimi sredstvi, samo da zadosti sveti jezi, ki pa je le odraz njegovega osebnega anaščevanja.

Gotovo je, da verno slovensko primorsko ljudstvo ne bo vzelo te »grozne, strašne in težke« kazni tako »dramatično« kot je bilo v zamisli protiljudskega škofa. Kako naj si verniki vzamejo k sreči to nezasluzeno kazni ko pa vedo, da je bilo škofu vseeno

tudi če zapade ljudstvo v še hujše razmere kot je bila babilonska sužnost. To je on očitno pokazal v dobi nac.-faš. okupacije.

Zadnji Margottijev podvig, s katerim je izobčil vse, ki sodelujejo in podpirajo protifašistične

časnike ima že nasproten učinek in ne takšnega, kot si ga je on zaželel, kajti ljudstvo je dovolj razsodno in zna ločiti ljube od pšenice in pravo božjo besedo od dejanj krivih nadpastirjev in lažiprerokov.

I. VELIKI ZBOR PIONIRJEV GORIŠKEGA OKROŽJA

Dne 29. in 30. junija bodo pionirji goriškega okrožja prvič po končani vojni podali obračun svojega dela v šoli in izven šole s sledečim razporedom:

29. junija: Ob 16. uri pionirska prireditev in otvoritev razstave raznovrstnih ročnih del v dvorani Ljudskega doma.

30. junija: Ob 10. uri dopoldne bo na goriškem športnem igrišču (ul. Baiamonti) zbor vseh pionirjev in pregled organizacije.

Ob 14. uri lahkoatletske tekme in nogometna tekma med pionirji iz Krmina in Gradiške.

Ob 17. uri, to je po tekmah, množični telovadni nastop.

Na tem zboru bo sodelovalo preko 1000 slovenskih in italijanskih pionirjev in pionirk iz Goriške.

Vabljeni so tudi starši in vsi, ki se zanimajo za razvoj in delo naših pionirjev!

GLAS IZ MEST IN Z DEŽELE

Gorica

Za počitniške kolonije otrok!

Mestni odbor ASIZŽ (Antifašistične slov.-ital. zveze žen) v Gorici, priredi v soboto, na praznik sv. Petra in Pavla, veliko plesno prireditev z bogatim sc. čolovom in prodajo kolačev pri gostilni »Gira« pri pevskem mostu. Začetek ob 8. uri zvečer. Na svidenje!

Vrtojba

Vzorne žene

Na množičnem sestanku v Vrtojbi so si žene zadale nalogo, da bodo s pomočjo ostalih organizacij v vasi in z organiziranjem kulturnih prireditev in morebitnega plesa nabrale 50.000 lir za otroške počitniške kolonije. Posnemajte vzorne žene iz Vrtojbe!

Podgora

Koncert pevskega zbora

20. t. m. smo imeli priliko poslušati koncert pevskega zbora prosvetnega društva »Podgora«. Na sporedu so bile slovenske, furlanske in italijanske partizanske, narodne in umetne pesmi. Koncert je pokazal, kaj lahko doseže resnično slovensko - italijansko bratstvo na kulturnem polju. Isti pevci so peli ene in druge pesmi in dokazali s tem, da nas razlike v jeziku ne ločijo, temveč, da je na umetniškem polju mogoče tesno sodelovanje, pravtako kot na političnem. Podgora, ki je pretežno delavski kraj, je s tem koncertom pokazala svojo zavednost in usmerjenost v duhu novega časa.

Števerjan

Pionirski izlet na Sabotin

Že pred časom so naši pionirji sklenili, da bodo napravili izlet na Sabotin. A slabo vreme jim tega ni dopuščalo. 9. junija pa so se odločili in jo v ranem jutru mahnil v hrib. Tov. voditeljica jim je razkazala jarke in ruševine, ki izvirajo še iz prve svetovne vojne. Zanimal jih je stari top in drugo orožje. Imeli so krasen razgled po dolini Soče in po vsej Furlaniji.

Ko so se vrnili na svoje domove so imeli mnogo pripovedovati. Zaposlili so svojo voditeljico, naj jih še večkrat pelje na izlet.

Iz tega izleta so poslali ljubljenskemu maršalu Titu prisrčno pismo.

Kamno pri Kobaridu

Kulturna prireditev

Večkrat čitamo o prireditvah, ki jih prirejajo na Kobariskem, a iz naše vasi prihajajo le poredkoma slična poročila.

Prosvetno društvo »Triglav« je podalo pred številnim občinstvom štiridejanko »Ona me ljubi«. Čeravno se je poznalo tu in tam gotove pomanjkljivosti, ki so pač neizbežne pri deletantih vendar smo lahko zadovoljni z uspehom. Mlademu društvu bi priporočali, da bi šel smotreno na delo, izbiral lepe in podučljive igre ter jih nato dobro prednašal. Verujemo, da bodo naši mladi igralci to tudi storili ter jim želimo obilo uspeha v nadaljnjem kulturnem delovanju.

Kred

Oglašamo se

Letos smo pričeli zgodaj s košnjo in to kljub slabemu vremenu, ki nas ovira. Pohiteli smo z delom, ker so se letos zavezniški vojaki zaradi poletnih vaj utaborili po naših poljih, kar nam povzroča precejšnjo škodo. Nedavno so vojaki zasedli prostore prosvetnega društva »Nadiža«, a morali so se po par dneh umakniti, ker jim je narasla Nadiža poplavila taborišče.

V gostilni Koren pri Robiču so se 14. t. m. vojaki zaničljivo in posmehljivo ozirali na razobešeno sliko maršala Tita. Gostilničarjeva hčerka se je upravičeno uprla, ko je videla, da je vojak snel raz stene Titovo sliko ter jo zopet obesila na svoje mesto, a zavezniški vojak jo je ponovno strgal s stene ter zaničljivo vrget v kot. Tako obnašanje je za nas žaljivo in bi pričakovali od zavezniških vojakov več razumevanja. Zdi se nam, da bi morali predstojniki, mislimo oficirji podučiti svoje vojake, kako se je treba obnašati med nami, ko jim bo vendar znano kaj vse smo mi pretrpeli v borbi z nacifašizmom, in za skupno zavezniško stvar.

Izpod Matajurja

Važen sestanek Slovenskih Benečanov

Vaška mladina in naše zavedne žene so v neki vasi pod Matajurjem lepo opremile in s svežim cvetjem okinčale prostore sejne dvorane, kjer se je dne 20. t. m. zbralo večje število predstavnikov beneškega prebivalstva in to iz vrst delavcev in kmetov ter delovne inteligence. Na vidnem mestu je visela slika našega ljubelega voditelja, maršala Tita ter velika jugoslovanska zastava z zvezdo.

Tovariši iz naših najzapadnejših mej so poročali, da se je nad zavedne Beneške Slovence razlil val preganjanja od strani vojnogruškajskih oboroženih ozopovskih tolpa in karabinerjev, ki so izvršili tudi mnogo aretacij antifašistov, včlanjenih v Antifašistično Unijo. V Nadiški dol-

ni so neofašistični elementi zbirali podpise proti našemu gibanju, a imeli so malo sreče, saj so od približno 4000 prebivalcev dobili komaj 200 podpisov. Akcijo je vodil Spehonja Silvio. Zavednost Slovencev Benečije je s tem prikazana v najlepši luči, oni se strinjajo s programom SIAU-ja, da se vodi neizprosna borba proti vsem ostankom fašizma in za priključitev naše najzahodnejše meje Slovencev k svojemu naravnemu ozemlju: k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Bili so sprejeti važni sklepi v zvezi z našo odločno borbo za priključitev k Titovi Jugoslaviji ter je bila odposlana zaupnica voditelju delegacije Julijske krajine tov. Francetu Bevku.

SESTRSKA POVEZANOST

Žene antifašistične organizacije Moste-Selo iz Slovenije so poslale antifašistkam Goriškega okrožja lep, v svilo vezan album. Naslovna stran je umetniško vezana v narodnih barvah, s Triglavom in Jadranom ter z zvezdo. Prvo stran krasi Titova slika, drugo pa pesem in fotografija, ki predstavlja članice njihovega odbora.

Me antifašistične žene goriškega okrožja bomo izpolnile vse naslednje strani z dokumenti naše borbe, ki jo vodimo za priključitev k naši materi Jugoslaviji.

Tesna sestrskost povezanost nas je v narodno osvobodilni borbi vodila do vojaške zmage; poklonjeni album pa je simbol te nepretrgane tovariške povezanosti tudi v sedanji politični borbi, ko bijemo odločilni boj za odstranitev krivične črte, ki loči istokrvni rod, ki je prelil potoke krvi v borbi za svobodo. Lepo nam to pravi pesem, ki so nam jo v album v barvah umetniško napisale:

Pozdravljene ve sestre mučenice iz naše večno ljubljene Gorice, v teh dneh, ko bijete še zadnje

[boje za v prah povaljane pravice svoje. Zdaj niste same! Vse tu, smo z [vami in skupna volja, ki v nas vseh se [drami, zrušila bo poslednje krive meje in nas združila v skupnost še [tesneje.]

Drobne novice

* Med številnimi mladinci in mladinkami, ki delajo na mladinski progi se nahajajo skoro po vseh brigadah tudi invalidi - mladinci iz narodno osvobodilne vojne. Številni izmed njih so 50% invalidi.

* 30. t. m. se bo vršil v Skoplju prvi kongres antifašistične fronte ženah Makedonije.

* Predsednik vlade FLRJ Josip Broz Tito je sprejel češkoslovaškega književnika Egona Ervina Kiša.

* V Pragi se je vršil kongres čeških pisateljev. Istega se je udeležil tudi predsednik dr. Beneš, kateri je naglasil povezanost politike s kulturo in umetnostjo in obratno. Med drugimi je pisatelj Novometky navedel herojsko borbo jugoslovanskih narodov in pisatelja Vladimirja Nazorja. V diskusiji se je večina književnikov navdušeno izjavila za socializem in izgradnjo demokratične ljudske republike.

* V Parizu se je vršil kongres Zveze poljskih kolonistov v Franciji, ki se ga je udeležilo 190 delegatov. Kongres je sprejel resolucijo, v kateri Poljaki v Franciji izražajo svoje zadovoljstvo zaradi možnosti vrnitve v domovino. Najprej se bodo vrnili rudarji, nato pa kmetje.

* Med Prago in New Yorkom se je pričel reden zračni promet. S prvim letalom se je vrnil iz Londona v Prago minister za zunanje zadeve Jan Masaryk.

* V slovaškem mestu Djevinu se bo vršil 5. julija na dan praznika sv. Cirila in Metoda kongres predstavnikov vseh bratskih slovanskih narodov.

* Pretekli teden se je vršil v vasi Savovici (Bolgarija) ob navzočnosti 10.000 kmetov in delavcev svečan pokop posmrtnih ostankov bivšega ministrskega predsednika Stambuliškega.

* Na dan desetletnice smrti Gorkija je izdalo ministrstvo za zvezo v ZSSR v promet serijo novih znamk, ki so posvečene velikemu književniku.

* V mestu Palermo na Siciliji je banditizem v polnem razcvetu. Ne mine dan, da ne bi koga odpeljali, umorili, okradli ali zloмили. Vršijo se srđiti boji med roparji in policijo.

* Iz Vatikana je pobegnilo 206 interniranih Nemcev. Beg so izvršili v noči. Sedaj se nanajajo istotam še štirje Nemci, pripadniki Wehrmacht-a, ki pa so odložili uniforme in se preoblekli v civilno obleko.

* 13. junija so se enote albanske javne varnosti spopadle s skupino pobeglih zločincev. Pri tem spopadu je bil ubit Mak Djon Markaj, ki je bil za časa fašistične okupacije minister za notranje zadeve. Sedaj se je skrival po planinah ter postal navaden razbojnik.

* Italijani, Slovenci in Hrvati iz Trsta, ki živijo v Montevideu odločno zahtevajo, da se Trst in Julijska krajina priključi k Jugoslaviji.

* Pretekli teden so kovaške vasi ob Donu proslavile 275. obletnico smrti znamenitega sina donskih Kozakov Stenke Razina

OBVESTILO

Mestno županstvo naznanja, da so našli denarnico in nalivno pero. Oboje se sedaj hrani pri blagajni občinskega ekonomata. Kdor more dokazati, da je lastnik, naj pride ponje.

Sonja:

13 tovarišem v spomin

Leta 1944. meseca maja, v obmorskem hrvaškem pristanišču, na bivši jugoslovansko - italijanski meji Sušak - Reka. Ustaška - Nemške oblasti gospodarijo z odpornim prebivalstvom Hrvaškega Primorja, ki je na vsakem koraku skušalo sabotirati okupatorsko oblast.

Sredina maja, dan je bil sončen, samo valovi plavega Jadranskega morja so bučno udarjali ob ostre morske čeri. Istega dne proti večeru je padla naša parola »ob 19. uri morajo biti ceste prazne«. Vedeli smo, resna akcija, krepko so nam tovariši stisnili roke, ko smo se razhajali od pravkar držanega sestanka. Iz-

rekli smo naš običajen pozdrav: »Za domovinu i druga i život se mora dati«. Vendar nisem slutila, da se bodo drugo jutro tako strašno uresničile te besede.

Bila je 8. ura zvečer ko so v mestu počili revolverski strelci. Izvršen je bil atentat na dva domača izdajalca - ustaška policijska agenta, ki sta na stotine tovarišev spravila v zapore smrti. Enega izdajalcev je zadela roka pravice, drugi pa je težko ranjen dolgo ležal v bolnici.

Toda strašno je bilo maščevanje okupatorja, prodanih hrvaških sinov - ustašev s pomočjo njih gospodarjev Nemcev. Zgodilo se je naslednje jutro.

V ranih urah (ob 6. uri) so iz reških zaporov pripeljali s kamionom 13 tovarišev v starosti od 18—35 let. Bili so domačini, Istrani, Dalmatinci in med njimi eden Slovenec in eden Srb. Usoda jih je združila. Tovariše, ki so že nekaj mesecev trpeli v zaporih za našo sveto pravično idejo so to usodno jutro slabe in izmučene, kakor živali, z revolverji naperjenimi v hrbet, zapodili na stopnice na katerih je bil izvršen atentat, da plačajo s svojo krvjo življenje ustreljenih izdajalcev. Streljali so jih počasi, umiranje je bilo grozno trpljenje, strel za strelom je prebijal njih telesa, ki so okrvavljena padala drugo čez drugo, a nedolžna kri herojev - domoljubov se je počasi po stopnicah stekala v veliko mlako na cesto (eno glavnih in najobljudnejših mestnih

ulic). Pustili so jih tako ležati do 10. ure dopoldne. V opozorilo ljudstvu so govorili okupatorski letaki.

S topim pogledom in neznosno bolečino v srcu smo gledali grozen prizor. Nenadoma pretrga mučno tišino klic umirajočega tovariša iz Istre »Umiramo :a Titovo Jugoslavijo«, — odgovor je bil dolgi rafal iz brzostrelke in glava tovariša se je povescila, končal je trpeti. Ob 10. uri dopoldne so jih dobesedno pometali na voz, jih deloma pokrili z raztrgano odejo in jih nato kakor zločince zmetali v skupno jamo izkopano na samotnem mestu pokopališča. Tako so delali naci-fašisti.

Služaj ali usoda — ne vem — je hotela, da so bili žrtve tega zločina prav Hrvati iz naše Istre, Dalmacije in Hrv. Primorja, Srbi

in Slovenci; preleta je bila kri bratov izmučene Jugoslavije, združenih v borbi, življenju in smrti.

Tiho smo stopali mimo svetega mesta in pazili, da naša noga ne stopi na njih nedolžno kri.

Nikdar v življenju ne bom pozabila tega dogodka in posebno danes, ko se odloča pripadnost Julijske krajine, se mi zdi kakor da čujem glas tovariša iz naše Istre »Umiramo za Titovo Jugoslavijo«. Da, za Titovo Jugoslavijo, za svobodno Istro in Slov. Primorje ste umirali vi dragi tovariši - heroji in ne samo vi, tisoči so padali. Zato smo pripravljene tudi mi, da danes z življenjem branimo naše pravice, da dosledno izvršimo vašo oporoko — združenje vse naše zemlje v Titovi Jugoslaviji.

Če stopiš mački na rep - zacvili...

V dveh številkah »Slovenskega Primorca« si je Sfiligoj iz Dobrovega dal duška s tem, da je začel gonjo proti vsem ljudskim ustanovam, začeni od OF do zadnjega vidnega aktivista osvobodilne borbe slovenskega naroda. Uvodoma je podal svoj življenjepis, v katerem je opisal trpljenje družine Sfiligoj pod Italijo. Nihče ne taji, da je dr. Sfiligoj do pričetka druge vojne deloval za bivšo Jugoslavijo. Lahko mu je priznati enake žrtve kot ostalim narodnjakom. Toda po njegovem povratku iz zapora se je pri njem takoj opa-

zilo, da ni doumel novega duha in časa, da nima niti pojma o velikanskem duševnem preporodu Slovencev, ki je plod mučeniške golgote, ki jo je narod prehodil v osvobodilni borbi. Tisti čas je primorsko ljudstvo ubralo — zvesto peterim temeljnim točkam OF — pot brezkompromisne borbe, ki je velevala takrat v prvi vrsti neizprosno borbo proti vsakemu okupatorju. Posebno se je odražal ta boj v Brdih, kjer je po septembrski vstaji primorskega ljudstva (l. 1943) partizanska borba zadobila pomen narodne in socialne rešitve.

Zdaj ko smo analizirali te podelle izpade, katerih namen je obrekovanje, ljudskega osvobodilnega gibanja, ni potrebno več dokazovati kje je pravica in resnica ter kje je krivica. Ugotovljamo le dejstvo, da je Sfiligoj odkrito začel borbo proti ljudski oblasti in s tem tudi borbo proti

našemu narodu v Brdih. Dejstvo je, da se je poslužil največjih sovražnikov nove Jugoslavije in s tem dokazal, da je odkrito stopil na stran proti ljudstvu, ki je že obračunalo s staro Jugoslavijo, za katero se je nekdanj, boril tudi Sfiligoj.

naredbo, po kateri naj glasujejo za demokratsko stranko.

Komisija je prav tako seznanila novinarje z mnogimi ostalimi dejstvi, ki karakterizirajo politiko demokratske stranke za časa volivne borbe. Na primer stranka je opominjala rodbine aretiranih oseb, da bodo, če glasujejo za demokratsko stranko, izpuščeni na svobodo tudi njihovi sorodniki in prijatelji. Podobno so rekli tudi samim aretirancem, da

Konzervativec Sfiligoj

Sfiligoj pa bi hotel kot stari narodnjak, pravzaprav konzervativec, ustaviti kolo zgodovinskega razvoja in hoditi še vedno po stari, že izhojeni poti, ki jo je ljudstvo že zdavnaj opustilo. Poznamo razmere v Brdih. Kakor znano je osvob. fronta prinesla v Brda svoje socialne reforme. Sicer so pod silo razmer antisocialni sloji v Brdih — za katere se Sfiligoj postavlja — tudi doprinesli malenkosten delež s tem, da so nudili materialno pomoč partizanom.

Sedaj pa, ko se bliža čas naše dokončne osvoboditve, se advokat Sfiligoj zateka k najreakcionarnejšemu glasilu na Goriškem samo zato, da bi pral umazano perilo. Znano pa je, da je »Slov. Primorec« zakletih sovražnik nove Jugoslavije. Čudo prečudo — Sfiligoj se je znašel na istem kupu s slovenskimi belgardisti, begunci in zakrknjenimi hlapci okupatorja. Ze to je vsega obsojanja vredno!

Kako pa je bilo z dr. Sfiligojem za časa narodno osvobodilne borbe — takrat ko so cela Brda in vse slovensko ljudstvo preživljali najbolj težke čase v svoji zgodovini — o — takrat Sfiligoj ni bil z narodom v borbi. Zadajmo si vprašanje, kako se je Sfiligoj zadržal in kje se je izkazal? Morda kot borec? — Morda kot aktivist? — Ali je imel kje kak sestanek, da bi v teh težkih časih vzpodbujal in

toložil naše ljudstvo? — Ne, tega ni delal! Kljub temu se je Sfiligoj nudila možnost in prilika, da se uveljavi v vrstah borecev za osvoboditev naroda izpod tujega gospodstva. Vendar je v svojem užaljenem samoljubju zaslepljeno odbival odgovorna mesta ljudske oblasti, dasiravno bi ga ljudstvo gmotno podprlo. Četudi Sfiligoj venomer trobi, da mu je usoda ljudstva pri srcu, zakaj pa je tako sistematično zamujal vsako priliko, ki se mu je nudila pri delu za ljudstvo in za izgradnjo narodne oblasti. In še vedno je ostal na tem stališču; namesto, da bi prispeval k utrjevanju pridobljene enotnosti slovenskega naroda, ki bije boj za narodni obstanek in priključitev k Jugoslaviji, začena prav po otročje zbijati neslanosti. Pri tem si seveda domišlja, da je pobudnik in voditelj neke nove stranke. Saj pravi v svojem obrambnem zagovoru, da »si prav srčno želi take rešitve tega spora v Brdih, ki bi zadovoljila obe slovenski stranki«. Pardon, gospod advokat, katere stranke pa mislite pravzaprav? Ali so to mogoče vaše stare predvojnne stranke? Ali je to stranka somišljenikov, ki se danes zagovarjajo pred Višjim vojaškim sodiščem v Beogradu, ki so obtoženi narodnega izdajstva in sodelovanja z okupatorjem v borbi proti Narodno osvobodilni vojski in ljudski oblasti v novi Jugoslaviji?

Gliha okup štriha

Ni slučaj, da se je Sfiligoj znašel na isti liniji kot »Slovenski Primorec«, kajti vsi očitki in argumenti, ki jih iznaša v dveh številkah »Slov. Primorca« imajo čisto obrekovalni značaj in niso nič drugega kot diskreditiranje ljudske oblasti, SIAU in slavne Komunistične Partije, ki je bila pobudnik in organizator vsenarodnega odpora jugoslovanskih narodov proti fašizmu, nacizmu in vsem zunanjim ter notranjim sovražnikom Jugoslavije. To je bistvo vprašanja, o katerem mora biti poučena vsa slovenska javnost na Primorskem.

Advokat Sfiligoj je s svojim dejanjem stopil na stran sovražnikov nove Jugoslavije. S svojimi lažnjivimi intrigami skuša razbijati enotnost Slovencev v Brdih. Očividno pozablja, da je enotnost slovenskega ljudstva ena največjih pridobitev narodno osvobodilne borbe, da je do enotnosti prišlo po morju prelite krvi. Zahvala za to gre edino le slavni Komunistični Partiji in OF, ki je tako vztrajno in nesebično delovala za uresničenje stoletnih sanj našega naroda. Hinavisko se skuša Sfiligoj opravičevati. Pred javnostjo pa stavi v slabo luč krajevne in okrajne aktiviste. Vsi njegovi lažni in ne-utemeljeni argumenti pa mu služijo kot pretveza za splošni napad na vsenarodno osvobodilno gibanje na Primorskem.

Kje je bil Sfiligoj tedaj, ko so se imenovani aktivisti, terenci in odborniki vsak čas izpostavljali in tvegali svoje glave? Danes si jih upa nesramno obrekovati. Očita jim, da so mobilizirali bolne starčke in jih obdolžuje prisilne mobilizacije. Sfiligoj, ki tako dobro pozna vse družne postavbe, se kakor vidimo ni prav nič zanimal za odloke AVNOJ-a in SNOS-a, ki se tičejo splošne mobilizacije. Sam bivši kralj Peter je potom svoje vlade v Londonu pozval vse jugoslovanske narode in državljane, naj se odzovejo mobilizaciji v N.O.V. — Da se danes drzne Sfiligoj očitati komu vestno izvršitev ljudskih zakonov v zadevi mobilizacije, to presega že višek podlosti. Morda bi bilo bolje po Sfiligojevi zamisli, da bi mobiliziranci končali kje drugje. Znana je njegova politika čakanja, točneje povedano zvito in prikrito sodelovanje sredincev. Proces v Beogradu nam osvetljuje to točko. Tam se vsi tolčejo na prsa in zatrjujejo, da so se hoteli s čakanjem izogniti žrtvam. To pa je linija, ki jo zastopa in krčevito brani »Slovenski Primorec«. Gliha-pač skup štriha!!! Čisto logično je, da je linija prikritega sodelovanja prinesla ogromne žrtve naši narodni stvari in koristila samo največjemu sovražniku človeštva na škodo skupni zavezniški stvari.

Laž ima kratke noge

Ne bomo odgovarjali in polemizirali o njegovih vaških razprtijah, ki jih ima v Brdih. Hoteli bi se le resnici na ljubo dotakniti nekaterih vprašanj, o katerih sam Sfiligoj ve, da jih je postavil tendenciozno in z gotovim namenom. Gre za tista dva in pol milijona lir, ki jih je baje zaslužila zadruga trgovcev v Gorici. Dejstvo je, da je zadruga trgovcev v Gorici imela v lanskem letu ta dobiček, vendar pa naj gospod advokat ne pozabi, da je bila to zadruga trgovcev, ne pa nabavno - prodajna zadruga briških kmetov. Okrajni NOO za Brda se je ustmeno domenil z zadrugo trgovcev, da mu bo ta odstotila gotove odstotke čistega dobička. Ker pa dogovor ni bil pismen in ker po znanem odloku št. 11 ZVU, krajevni odbor ni imel pravice terjati nobene trošarine ali davkov, tudi okrajni odbor ni mogel več zahtevati od goriških trgovcev izpolnitve obveze ustmenega dogovora. Okrajni odbor se je med drugim tudi v tej zadevi obrnil s pismom na goriške trgovce, da mu odstopijo obljubljene odstotke čistega dobička od izvoženega sadja, vendar

Pred svojim pragom naj pometa

Splošno je znano, da je Sfiligoj antisocialen človek in nasprotnik naših kolonov. Rad se pravda. Na vsak način bi hotel postati popularen; no, recimo: vplivna vodilna oseba v Brdih. Žal pa mu ljudstvo ne sledi, ker je sprevidelo njegove namene, da je spletkar in ambiciozen. Brici cenijo le tiste ljudi, ki so s svojim konstruktivnim delom pokazali, da so na strani ljudstva in da zastopajo njihove interese, da jih ščitijo v gospodarskem in narodnem pogledu. Ze samo dejstvo, da je dr. Sfiligoj vodil par let pravdo med svojima dvema bratoma Viljemom in Gildom za doto je dokaz, da ljubi nadvse prepir v družini. S strupeno polemiko v »Slov. Pr.« pa je pokazal, da nima namena omejiti se na svojo družino, marveč da hoče prenesti ta prepir — izven obite-

lji. Pripravlja pravdanje vsega ljudstva.

Človek, ki ni zmožen napraviti reda v svoji lastni družini, ga niti zdaleka ne bo napravil med narodom. Tako nam je tudi razumljivo, zakaj se na vse pretege poteguje, da bi ustvaril tudi v širši družini, to je med ljudstvom v Brdih, pogoje za sličen razdor kot je v njegovi družini. Dr. Sfiligoj hodi po Vedrijanu, Višnjeviku in drugod. Na teh skrivnih poteh rovari prav po »sfiligojsko« in pri tem svojem poslu lovijo ljudi kakor hudiče ter seje razdor po vaseh.

Vsekakor pa ugotovljamo, da nam je njegov izpad dobrodošel, ker nam je olajšal delo. Sam se je razkrinkal pred briškimi in goriškimi ljudstvom, ker je slepo zrl v delavnico OF.

Politične razmere na Slovaškem

Komisija češkoslovaškega ministristva za notranje zadeve se je vrnila v Prago, potem ko je vodila anketo o volivni kampanji na Slovaškem. Komisija je seznanila češkoslovaške novinarje z enim delom gradiva, ki dokazuje, da je vodila slovaška demokratska stranka volivno kampanjo skupno z antidemokratskimi in fašističnimi elementi in da se je v svoji volivni kampanji popolnoma naslanjala na katoliško duhovščino. Komisija je ugotovila, da so mnogi govorniki demokratske stranke, sem spadajo tudi kandidati, ki jih je predložila Ljudski skupščini, nastopali na volivnih zborovanjih pod gesli prepovedane fašistične Hlinkove stranke. Na teh sestankih in mitingih so vzklili fašistične parole. Zahtevali so osvoboditev izdajalca Tisa in ustvaritev takozvane »neodvisne države Slovaške«.

Ugotovili so veliko število dejstev, ki kažejo, da so duhovniki pretili vernikom z izključitvijo iz cerkve, če bodo glasovali za komunistično partijo. Višje cerkvene instance so izdale svojim nižjim instancam in duhovništvu

Darujte

za Tiskovni sklad
„Soškega tednika!“

bi tudi oni vplivali na svoje sorodnike ob priliki njihovih obiskov. Kempny, poslanec in generalni tajnik demokratske stranke je izjavil soprogi bivšega šefa koncentracijskega taborišča Marček, ki je sedaj aretiran, da bo njen mož izpuščen na svobodo, če bo demokratska stranka zmaga. Hlinkovi pristaši s katerimi je sodelovala demokratska stranka Slovaške v volivni borbi so izvršili več terorističnih dejanj. Tako so na pr. v vasi Namestonju ubili Grossmanna Golaka, tožileca Ljudskega sodišča. Časopis »Rude Pravo« in več drugih časopisov pišejo, da so dejstva, ki jih je objavil komunike komisije, zadostni razlog, da sumimo v politično realnost slovaške demokratske stranke. Časopis »Rude Pravo« podčrtava, da je vsled takšne politike in volivne borbe demokratične stranke bilo več oseb, ki bi jih bilo treba pripeljati pred sodišče, izvoljenih za članke ljudske skupščine.

ŠE O TARIFAH MLATILNIC

Iz vrst občinstva smo prejeli pritožbe, da se nekateri lastniki mlatilnic na pogon ne zadovoljijo z določeno svoto 180 lir za stot, marveč da samovoljno terjajo po 190 lir, da celo 200 lir za stot.

Iz tega se vidi, da imamo še vedno ljudi, ki hočejo delati dobičke na vse mogoče načine. Ze določena svota 180 lir za stot prinaša gospodarjem mlatilnic prav lep dobiček. Kakor smo izračunali prejmejo ti le v sezoni, ki traja 45 dni nič manj kot 700.000 lir čistega dobička.

Potrebno bi bilo, da bi za to postavljene oblasti pregledale te cenike ter določile takšne tarife, ki bi bolj odgovarjale pridelovalcem žita.

V starosti 70. let, nas je za vedno zapustila naša srčno ljubljena soproga, mama, tašča in stara mati

CUDER KATERINA roj. SIMČIČ

v nedeljo dne 23. junija.

Pogreb predrage pokojnice se je vršil dne 26. junija, na domače pokopališče.

Log pod Mangartom, dne 23. junija 1946.

Žalujoči: SOPROG, SINOV, HČERE, SINAH in VNUKI

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, „Ljudski dom“ pritličje — Izdaja lista je odobrena od A. I. S. Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici — Najemnik: „Primorski dnevnik“